

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ РИНКУ МОЛОЧНОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ ВОЄННОЇ ЕКОНОМІКИ

*Ксензов Д. Є., магістр, Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Київ*

Формування системи управління ризиками інвестиційної діяльності у харчовій промисловості України, особливо в молочній галузі, в умовах воєнної економіки, має критичне значення для забезпечення стабільності та прогресу цього сектору. Військовий конфлікт, що розпочався у 2022 році, суттєво вплинув на всі сфери економічного життя країни, включаючи харчову промисловість, яка відіграє важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки та економічного добробуту України.

Харчова промисловість є однією з ключових галузей економіки України, відіграючи важливу роль у забезпеченні внутрішніх та зовнішніх потреб країни у продовольстві. Згідно з даними Міністерства економіки України, у 2021 році харчова промисловість становила близько 15% валового внутрішнього продукту (ВВП) країни [1]. Крім того, вона є суттєвим джерелом зайнятості, надаючи роботу більш ніж 1,5 мільйонам людей в Україні. Щодо експортних доходів, згідно з даними Державної служби статистики України, у 2020 році експорт продукції харчової промисловості становив близько 20 мільярдів доларів США, що становило значну частку загального експорту країни [2].

Молочна галузь в Україні відіграє важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки та економічному розвитку країни. Цей сектор характеризується значними обсягами виробництва та експорту, задовольняючи не тільки внутрішні потреби у молочній продукції, але й вносячи вагомий внесок у економіку через зовнішню торгівлю. В 2022 році виробництво молока в Україні скоротилося на 12,1%, становлячи 7,6 млн тонн, з найбільшим падінням у господарствах населення. Проте, попри це, експорт молочної продукції зріс на 20% порівняно з 2021 роком, досягнувши 99 тис. тонн [3].

Співвідношення виробництва молока між сільськогосподарськими підприємствами та господарствами населення у 2021 році склало 33/67, що свідчить про домінування останніх у загальному обсязі виробництва молока. Втім, обсяги надходження молока на промислову переробку знизилися на 12%, з 1,83 млн тонн у першому півріччі 2020 року до 1,61 млн тонн у 2021 році [3].

Значне зниження частки господарств населення в обсягах постачання молока на промислову переробку було відмічено, зменшення склало майже на 5%. Ціни на молоко та молочні продукти зростали в цей період, причому ціни на молоко незбиране класу «екстра» зросли більш як на 20% [4].

Характерною тенденцією було погіршення сальдо експорту-імпорту молокопродуктів, збільшення негативного значення до 69,3 млн доларів у першому півріччі 2021 року. Україна стала нетто-імпортером молока, із

збільшенням імпорту молокопродуктів, в той час як обсяги експорту продовжували знижуватися [3].

Ці зміни відображають гнучкість галузі та її здатність адаптуватися до нових умов. Однак галузь стикається з низкою проблем, які включають труднощі збуту молока через складнощі логістики, нестачу кормів, дефіцит ветеринарних препаратів, руйнування інфраструктури та загибель тварин [5]. Все це підкреслює необхідність розробки ефективної системи управління ризиками, спрямованої на мінімізацію збитків та підвищення стійкості галузі.

У контексті інвестиційної діяльності, така система повинна включати ідентифікацію, аналіз та оцінку потенційних ризиків, а також розробку стратегій для їх управління чи запобігання. Це означає врахування політичних та економічних ризиків, адаптацію до змінюваних умов ринку та пошук можливостей для диверсифікації та розвитку. Особлива увага повинна бути приділена розробці механізмів стимулювання виробництва, підвищення ефективності та залучення інвестицій, а також розширенню ринків збуту. Значну роль у цьому процесі відіграє державна підтримка, яка може включати фінансові субсидії, програми компенсації збитків та розвиток інфраструктури [5].

Потреба у розробці системи управління ризиками інвестиційної діяльності підприємства молочної галузі України обумовлена низкою ключових факторів, що впливають на ефективність та стабільність фінансової діяльності підприємств цього сектору. Перш за все, молочна галузь є сезонною, що вносить значні коливання у виробництво та попит на молочну продукцію. Велика частина інвестицій спрямована на розвиток і модернізацію обладнання, яке має довгий цикл окупності та може бути піддане технологічному застарінню [6]. По-друге, молочна галузь підлягає впливу різних зовнішніх факторів, таких як зміни на ринку молочної продукції, коливання цін на сировину, та регуляторна політика держави щодо підтримки аграрного сектору. Ці фактори можуть мати значний вплив на прибутковість та стабільність фінансового стану підприємств. По-третє, молочна галузь підвищує конкурентний тиск, інвестори повинні враховувати потребу в постійному покращенні якості продукції та впровадженні інноваційних технологій для виживання та збереження ринкової позиції [7].

Ось чому розробка системи управління ризиками є важливою для інвестиційної діяльності в молочній галузі України. Вона дозволяє знизити вплив негативних факторів, забезпечити стабільність прибутків та зберегти інвестиції в цьому важливому секторі економіки.

Структура та функції системи управління ризиками інвестиційної діяльності в галузі харчової промисловості визначаються специфічними особливостями цього сектору та потребами компаній. Наприклад, аналіз ринкових ризиків є важливою складовою системи управління. Компанії в галузі харчової промисловості здійснюють ретельний аналіз ринку, включаючи дослідження попиту на продукцію, цінову конкуренцію та тенденції споживчих уподобань. Це допомагає визначити ризики, пов'язані зі змінами в ринкових умовах [8].

Управління ціновими ризиками є ще однією важливою функцією. Компанії можуть використовувати різні інструменти для управління ціновими ризиками, такі як форвардні та ф'ючерсні контракти на сировину. Це дозволяє захистити себе від коливань цін на сировину, які можуть впливати на виробничі витрати. Також, управління ланцюгом постачання має важливе значення, оскільки компанії в харчовій промисловості активно взаємодіють з постачальниками сировини та матеріалів. Управління ризиками в цьому контексті включає в себе впровадження стандартів якості, контроль якості виробництва та реагування на можливі випадки продуктових криз [9].

Крім того, компанії повинні приділяти велику увагу забезпеченню якості та безпеки своєї продукції. Управління ризиками в цьому аспекті означає вчасну реакцію на можливі скандали або проблеми, пов'язані з продукцією, та розвиток стратегій комунікації з громадськістю. Фінансовий аналіз та управління фінансовими ризиками також мають важливе місце. Компанії повинні стежити за фінансовими показниками, включаючи ліквідність та платоспроможність. Управління ризиками фінансової стійкості може включати в себе залучення капіталу, оптимізацію фінансової структури та управління валютними ризиками. Компанії також повинні дотримуватися законодавства та нормативів, що стосуються харчової промисловості, і мати систему контролю та внутрішніх аудитів для забезпечення відповідності стандартам та правилам [10].

Система управління ризиками інвестиційної діяльності для підприємства молочної галузі в Україні, особливо в умовах повномасштабного російського вторгнення, є критично важливою для забезпечення стійкості та життєздатності бізнесу. Ця система вимагає комплексного та детального підходу для виявлення, оцінки та управління ризиками. Основні елементи цієї системи включають стратегічне планування і розробку сценаріїв, управління ланцюгом постачання і диверсифікацію джерел постачання, резервування сировини та матеріалів, управління фінансовими ризиками, моніторинг і реагування, кризовий план, залучення експертів, співпрацю з державними органами та постійне оновлення системи [11].

Управління ланцюгом постачання і диверсифікація джерел постачання: Підприємство повинно розглянути можливість розширення мережі постачальників сировини та інших ресурсів. Диверсифікація джерел постачання допомагає зменшити залежність від одного постачальника і забезпечує надійність ланцюга постачання. Для забезпечення неперервного виробництва підприємство може створити стратегічні запаси сировини та матеріалів, які можна буде використовувати в умовах обмежень на постачання. У контексті конфлікту, підприємство повинно зосередитися на управлінні фінансовою стійкістю. Це може включати в себе залучення додаткового фінансування, оптимізацію фінансової структури та управління валютними ризиками [12]. Підприємство повинно створити систему моніторингу подій та оцінки ризиків. Реагування на зміни в ситуації та вчасне сповіщення про потенційні загрози дозволяє підприємству швидко реагувати та впроваджувати заходи для захисту. Розробка детального кризового плану є невід'ємною частиною системи

управління ризиками. Він повинен містити процедури евакуації, комунікації зі співробітниками та стейкхолдерами, інструкції щодо збереження активів та документів. Підприємство може залучити експертів та консультантів з досвідом управління ризиками в умовах військового конфлікту. Їхні поради та ресурси можуть бути надзвичайно корисними для захисту бізнесу [13]. Систему управління ризиками також слід регулярно оновлювати та адаптувати до змінних умов. Вивчення досвіду та аналіз реакції на події допоможе покращити ефективність системи та забезпечити її актуальність.

У контексті вже сталого повномасштабного російського вторгнення в Україну, система управління ризиками інвестиційної діяльності для підприємства молочної галузі набуває ще більшої актуальності та важливості. Вона стає визначальним фактором для забезпечення стійкості та виживання бізнесу в умовах геополітичного конфлікту.

Ця система має на меті зменшити можливі ризики та захистити інвестиції, зберігаючи функціональність підприємства. Вона включає в себе ретельне стратегічне планування, управління ланцюгом постачання, резервування сировини, управління фінансовими ризиками, моніторинг і реагування, кризовий план, залучення експертів, співпрацю з державними органами та постійне оновлення системи.

Важливо зауважити, що успішність цієї системи вимагає постійного аналізу та адаптації до змінних умов. Вона служить не лише захистом інвестицій, але й важливим інструментом для збереження стабільності та надійності підприємства молочної галузі в умовах складного геополітичного середовища.

Список використаних джерел:

1. Харчова і переробна промисловість. Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=40a91455-ab2b-479d-b52d-11ba5fef6784>
2. Державна служба статистики України. Режим доступу: <https://sdg.ukrstat.gov.ua/uk/2-3-2/>
3. Молочна галузь: труднощі, перемоги та прогноз на 2023 рік – Режим доступу: <https://agroportal.ua/ua/publishing/infographics/molokhna-galuz-trudnoshchi-peremohi-ta-prognoz-na-2023-rik/>
4. Зміни у молочній галузі за рік війни: результати першої експертної зустрічі – Режим доступу: https://export.gov.ua/news/4644-zmini_u_molochnij_galuzi_za_rik_viini_rezultati_pershoi_ekspertnoi_zustrichi#:~:text=
5. Як війна-2022 змінює ринок молока в Україні – Режим доступу: <https://www.avm-ua.org/uk/post/ak-vijna-2022-zminue-rinokmoloka-v-ukraini> (дата звернення 30.05.2023)
6. Мадар М.Р., Лозовська Г.М., Памбук С.А., Гожелова К.Г. Основні тенденції розвитку ринку молочної продукції і методи її просування. Вісник аграрної науки Причорномор'я. 2019. № 4. С. 12–20. URL: [https://doi.org/10.31521/2313-092X/2019-4\(104\)-2](https://doi.org/10.31521/2313-092X/2019-4(104)-2) (дата звернення 15.10.2023)
7. Ринок молочної продукції в Україні: краще менше, та краще. Режим доступу: <https://pro-consulting.ua/ua/pressroom/rynok-molochnoj-produkciiv-ukraine-luchshe-menshe-da-luchshe> (дата звернення 30.05.2023)

8. Deloitte. Food Safety Programs and Operational Risk Management. Режим доступу: <https://www2.deloitte.com/us/en/pages/consumer-business/articles/food-safety-programs-and-operational-risk-management.html>
9. NSF. Risk Management in Food Safety. Режим доступу: <https://www.nsf.org/knowledge-library/risk-management-food-safety>
10. PwC. Risk in review: Going the distance. Режим доступу: <https://www.pwc.com/us/en/services/risk-assurance/library/risk-in-review-study.html> (дата
11. Аналіз ризиків в інвестиційній діяльності підприємства. Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/339164337.pdf>
12. Прогноз економічного і соціального розвитку України на 2022-2024 роки. Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=77059300-efc0-4c61-8a67-3974e0cd27a5&title=PrognozEkonomichnogoISotsialnogoRozvitkuUkraini>
13. Напрями підвищення ефективності діяльності підприємств молочної галузі. Режим доступу: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=6113&i=1>

АУДИТ ФІНАНСОВИХ ЗВІТІВ: МЕТОДИ ТА ПРОЦЕДУРИ

Кузуб М. В., ст. викладач, Бендяк С. О., бакалавр, Державний торговельно-економічний університет, Київ, Україна

Розвиток України на сучасному етапі характеризується становленням ринкової економіки, її інтеграції в систему міжнародних економічних відносин, виникненням акціонерних компаній, товариств, різних фондів. До розвитку економіки залучаються зовнішні й внутрішні інвестиції, кредити, проводяться емісії цінних паперів тощо. Перехід України до ринкових відносин виявив необхідність створення нових економічних інститутів, що регулюють взаємини різних суб'єктів підприємницької діяльності, серед яких значне місце повинен займати інститут аудиторства. [1] У сучасних умовах особливе значення при прийнятті ефективних управлінських рішень відіграє фінансова звітність, саме вона є основним джерелом інформації про фінансовий стан суб'єкта господарювання. Проте, постійні зміни податкового та бухгалтерського законодавства, призводять до помилок, що в свою чергу сприяють підвищенню ролі аудиту фінансової звітності, як гаранта достовірності показників фінансової звітності.

Серед вітчизняних вчених, які зробили вагомий внесок у аудит фінансових звітів можна виділити : М. Т. Білуха, А. В. Бодюк, Я. А. Гончарук, Г. М. Давидов, Н. І. Дорош, О. А. Петрик, В. С. Рудницький, В. В. Сопко [2], М. В. Кузуб [7].

Важливим етапом аудиту є розробка аудиторської стратегії. Важливою передумовою загальної стратегії аудиту є досягнення домовленості щодо умов аудиту. У Міжнародному стандарті аудиту 210 “Узгодження умов виконання завдань з аудиту” вказано, що аудитор і замовник повинні погодити умови завдання та задокументувати їх у листі - зобов'язанні про проведення аудиторської перевірки або в будь-якій іншій прийнятній формі контракту [3].

Важливість розробки аудиторської стратегії, на думку Г.І. Алфімової, Л.О. Сухаревої [4], пояснюється тим, що вона допомагає аудитору встановити